

Európske a nemecké insolvenčné právo so zameraním na cezhraničné konanie, COMI a medzinárodnú príslušnosť

Abstrakt:

Predmetom tohto príspevku je štruktúrovaný pohľad na európske insolvenčné právo, možnosti riešenia insolventie v Nemecku a cezhraničné aspekty uplatňované v insolvenčných konaniach. Cieľom článku je predovšetkým zamerať sa na komunitárnu, nemeckú a cezhraničnú právnu úpravu a praktickú realizáciu konkurzov. Článok vychádza z aktuálneho znenia zákonov a z knižných a internetových zdrojov dostupných k 1.1. 2012.

Kľúčové slová:

Insolvenčné konanie, konkurz, insolvenčný správca, hlavné úpadkové konanie, vedľajšie úpadkové konanie

Predmetom tohto príspevku je štruktúrovaný pohľad na európske insolvenčné právo, možnosti riešenia insolventie v Nemecku a cezhraničné aspekty uplatňované v insolvenčných konaniach. Nemecká právna úprava výrazne ovplyvnila vývoj európskeho insolvenčného práva a práve preto bola zvolená pri písaní tohto príspevku. Nemecká právna úprava ponúka inšpiratívny pohľad aj pre českú úpravu insolventie. V jednej podkapitole ponúkame formálne porovnanie vybraných aspektov nemeckej a českej insolvenčnej právnej úpravy.

Európska únia predstavuje veľký priestor pre podnikanie a nakupovanie a insolventia je prirodzeným javom, ktorý najmä v období súčasnej finančnej krízy je dôležitý pri rozhodnutí či v danej krajine investovať a podnikáť, alebo nie. Práve európsky atribút je pre túto prácu kľúčový. V práci sa zameriame na praktické otázky spojené s insolventiou v Nemecku, napríklad aké sú tu formy insolvenčných konaní, aké sú ich ciele, čo je potrebné pre iniciáciu insolvenčného konania, pozíciu účastníkov, dôsledky vyhlásenia konkurzu, predpisy podstatné pre insolvenčné konanie.

V práci si priblížime konkurzné a insolvenčné právo Európskej únie a najmä jeho väzbu na nemecké konkurzné právo. Cieľom práce je pripraviť stručný prehľad insolvenčných možností v Európe a Nemecku nielen pre právnikov, ale aj pre laickú verejnosť s dôrazom na cezhraničný aspekt insolvenčných a konkurzných konaní. Pri písaní práce sme využili metódu opisu a metódu porovnávania.

vania právnych systémov. Využil som tiež metódu rozdielu (method of difference) Johna Stuarta Milla. Základná výskumná otázka znie: „Je súčasná európska právna úprava cezhraničného insolvenčného konania a jej praktická realizácia dostatočná?“ V práci budeme testovať tri hypotézy:

1. Nemecký insolvenčný systém ponúka komplexné riešenie konkurzu.
2. ESD pomáha realizovať nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 v praxi.
3. Česká právna úprava insolventie sa inšpirovala nemeckou právnou úpravou.

Konkurz je neoddeliteľnou súčasťou podnikateľského procesu. Dôkladná včasná znalosť konkurzného práva je lepšia, než následné tvrdé prekvapenie. Upozorňujeme na to, že vychádzame z aktuálneho znenia zákonov a z knižných a internetových zdrojov dostupných k 1. 1. 2012.

1. Konkurzné a insolvenčné právo Európskej únie

1.1 Konkurz v Európskej únii

V ďalšom texte budeme používať pojem insolvenčný ako širšie vyjadrenia pojmu konkurzný. Konkurz je jedným spôsobom riešenia insolventie. Pre pochopenie problematiky európskeho insolvenčného práva a nemeckej právnej úpravy je potrebné oba uvedené pojmy používať uvažene a spolu. Celoeurópska úprava insolvenčného konania s európskym medzinárodným prvkom je založená na nariadení Rady EÚ č. 1346/2000 vydanom 29. mája 2000 o insolvenčnom konaní. Toto nariadenie sa stalo účinným 31. mája 2002 pre všetky členské štáty Európskej únie s výnimkou Dánska. Už z povahy nariadenia vyplýva, že je priamo záväzná pre všetky členské štáty EÚ. Medzinárodný prvok európskeho charakteru je podľa §425–426 českého insolvenčného zákona vymedzený v súlade s nariadením č. 1346/2000 ako skutočnosť, že hlavné záujmy dlžníka sú sústredené v niektorom z členských štátov Európskej únie, s výnimkou Dánska a súčasne, že aspoň jeden z veriteľov alebo aspoň časť majetkovej podstaty sa nachádza v niektorom z členských štátov.¹

Nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 sa usiluje o harmonizáciu a unifikáciu účinkov rozhodnutia o zahájení insolvenčného konania, a tiež o určenie jednotlivých pravidiel pre medzinárodnú príslušnosť a právo použiteľné pre tieto konania. Hlavný cieľ sa tak dá vymedziť ako snaha, aby sa účastníci insolvenčného konania nesnažili presúvať svoje aktíva a pasíva medzi hranicami. Cieľom je tiež zamedziť presúvaniu celého súdneho konania z jedného členského štátu

¹ ADAM, J. Evropské úpadkové právo. Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 366–368.

do druhého, s cieľom zaistiť si tak lepšie a výhodnejšie zachádzanie.² Je dôležité podotknúť, že sa nariadenie nevzťahuje na poisťovne a na úverové a investičné činnosti. Nariadenie sa týka predovšetkým ustanovenia spoločných pravidiel v rámci medzinárodnej príslušnosti, použiteľného práva, uznávania rozhodnutí, právomocí insolvenčných správcov, vzťahov hlavného a vedľajšieho insolvenčného konania. Podobné členenie môžeme vidieť aj v samotnom nariadení. To sa delí na všeobecné ustanovenia s dôrazom na pôsobnosť, definície, právomoci, príslušnosť a rozhodné právo. Ďalej tiež na uznávanie insolvenčného konania, vedľajšie sekundárne insolvenčné konanie,³ pravidlá pre informovanie veriteľov a uznávanie ich pohľadávok. V záverečnej časti sa nachádzajú prechodné a záverečné ustanovenia.⁴

Nariadenie stojí na troch základných princípoch: na okamžitom uznaní rozhodnutia⁵, na koordinácii hlavného a vedľajšieho konania, a na lepšej ochrane záujmov zahraničných veriteľov prostredníctvom zavedenia pravidiel určujúcich použiteľné právo aplikovateľné na cezhraničné spory⁶. Nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 sa nesnaží o harmonizáciu jednotlivých insolvenčných právnych úprav v jednotlivých členských štátoch, a z tohto dôvodu sa môže javiť ako málo efektívne, pretože síce zblízuje uznávanie a konanie cezhraničných sporov, ale neupravuje jednotné konanie. To nebolo ale jeho cieľom. Preto môžu byť a sú v jednotlivých členských štátoch veľké odchýlky v právnej úprave insolvencie. Napríklad v tom, že neexistujú niektoré inštitúty, alebo sa odlišne označujú. Nariadenie bolo prvým krokom, ktorý doplnili následné novelizácie a harmonizácia v poslednom období. Príklady uvidíme na nemeckých cezhraničných konaniach.

1.2 Konkurs a medzinárodná príslušnosť

Nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 je postavené na zásade univerzality, teda v praxi uznania zahraničných účinkov insolvenčného konania všetkými členskými štátmi.⁷ Nariadenie tiež stojí na zásade teritoriality. Zásada teritoriality znamená platnosť rozhodnutí o prehlásení insolvenčného konania v danom štáte.

² KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar), C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 1994–2012.

³ KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar), C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 2063–2069.

⁴ McBRYDE, W. W., FLESSNER, A., KORTMANN, J. J. C. S. Principles of European Insolvency Law. Kluwer Law Publishers, 2003, s. 663.

⁵ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa. Mníchov: C. H. Beck, 2010, §2, s. 66–69.

⁶ VEDER, M. Cross-border Insolvency Proceedings and Security rights. Kluwer Legal Publishers, 2004, s. 468.

⁷ WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Saffii, Legal Information Institute, 2008, s. 5–6.

Ani jedna možnosť a výlučná aplikácia jednej zásady nie je pre budúcnosť insolvenčného konania s medzinárodným prvkom priamo použiteľná, preto sa v praxi používa kombinácia týchto dvoch prístupov, ktorá sa označuje ako kontrolovateľná univerzalita.⁸

Medzinárodná príslušnosť pre zahájenie insolvenčného konania je definovaná podľa článku 3 nariadenia súdom členského štátu, v ktorom má dlžník sústredené svoje hlavné záujmy – COMI. Za toto miesto je prevažne považované miesto sídla dlžníka či bydlisko. Tu sa teda odohráva hlavné konanie. Akékoľvek insolvenčné konania zahájené ešte pred zahájením tohto konania v inom štáte, ktorý nie je príslušným podľa článku 3 nariadenia podľa miesta hlavného záujmu sa nazývajú konaniami čiastkovými a sekundárnymi. Čiastkové konania sú teritoriálne obmedzené a na hlavnom konaní sú nezávislé.⁹

Insolvenčné konanie môže byť zahájené aj súdom členského štátu, v ktorom má dlžník svoju prevádzku. V tomto prípade sa však konanie môže týkať len majetku nachádzajúceho sa na území tohto štátu. Toto konanie je sekundárnym – vedľajším konaním a podmienky jeho realizácie sú obmedzené. Práve určenie medzinárodnej príslušnosti zahájenia insolvenčného konania má najväčší vplyv na určenie rozhodného práva, ktorým sa bude príslušné insolvenčné konanie riadiť. V praxi ním bude právo štátu, kde bolo vedľajšie konanie zahájené.

1.3 Insolvenčné konanie a insolvenčný správca v EÚ

Uznávanie insolvenčného konania je vymedzené v druhej kapitole nariadenia Rady EÚ č. 1346/2000 presne v článku 16, ktorom je stanovené, že rozhodnutie o zahájení insolvenčného konania súdom členského štátu, v ktorom má dlžník svoje miesto hlavného záujmu (COMI), je uznávané okamžikom právnych účinkov v tomto štáte. A to všetkými ostatnými členskými štátmi bez akéhokoľvek zvláštneho uznávacieho konania. Toto ustanovenie dokresľuje článok 25 nariadenia, ktorý zavádza aj uznávanie rozhodnutia tohto súdu týkajúceho sa priebehu a ukončenia insolvenčného konania. Samozrejme bez zvláštneho konania. Ide tak o skrátené a automatické uznávanie rozhodnutí v insolvenčnom konaní a jeho účinkov všetkými členskými štátmi okamžikom ich právnej moci. Prirodzene v prípade, že toto konanie bolo zahájené v mieste hlavných záujmov dlžníka – hovoríme teda o hlavnom konaní.¹⁰

⁸ WESSELS, B. Realisation of the EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands. In: *European Business Law Review*, 2004, s. 2–3.

⁹ McBRYDE, W. W. – FLESSNER, A. – KORTMANN, J. J. C. S. *Principles of European Insolvency Law*. Kluwer Law Publishers, 2003, s. 660–662.

¹⁰ RAJAK, H. The Inter-Relationship Between Main and Secondary Bankruptcies. *International Insolvency Institute*, s. 19–21.

Nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 upravuje právomoci a uznávanie a tiež menovanie insolvenčného správcu. Podľa článku 18 nariadenia má insolvenčný správca rovnaké právomoci vo všetkých členských štátoch.¹¹ Také isté ako má v štáte hlavného konania. A to len dokiaľ v tomto členskom štáte nie je zahájené iné úpadkové konanie alebo vykonané ochranné opatrenie brániace ich výkonu. Teda sa jedná o obmedzujúcu snahu vyhnúť sa situáciám, pri ktorých by sa jedna majetková podstata stala predmetom právomocí dvoch rôznych správcov (prípád Eurofood). Narušená by tak bola aj ochrana veriteľov v členských štátoch, v ktorých by bolo zahájené sekundárne insolvenčné konanie.¹²

O sekundárne konanie sa jedná v prípade, keď bolo insolvenčné konanie zahájené v mieste sídla stálej prevádzky dlžníka. V tomto prípade je insolvenčný správca miestne obmedzený len na majetok v štáte sídla stálej prevádzky dlžníka. Ale nejedná sa len o majetok stálej prevádzky, ale o všetok majetok, ktorý patrí dlžníkovi a nachádza sa v štáte sídla tejto prevádzky. Insolvenčný správca má tak v tomto prípade možnosť podľa článku 18 odstavec 2 nariadenia vyňať majetok dlžníka do svojej majetkovej podstaty, aj keď nepatrí k prevádzke a je napríklad aj súčasťou majetkovej podstaty hlavného konania. Správca môže tiež žiadať o navrátenie majetku, ktorý bol po prehlásení sekundárneho konaní prevezený za hranice.¹³

Insolvenčný správca, a to aj keď sú všeobecne uznané všetky jeho právomoci – na úrovni štátu hlavného konania, musí postupovať vždy v súlade s právom toho členského štátu, v ktorom sa majetok aktuálne nachádza a v ktorom vykonáva právne kroky. K preukázaniu menovania insolvenčného správcu postačuje úradne overená kópia rozhodnutia o menovaní správcu, prípadne môže byť aj požadovaný jej preklad. Insolvenčný správca môže požadovať, aby rozhodnutie o úpadku prípadne aj o jeho menovaní bolo zverejnené v akomkoľvek členskom štáte. A to podľa pravidiel zverejňovania tohto štátu, prípadne si štát môže sám upraviť, kedy túto povinnosť priamo má aj bez žiadosti. Rovnako je toto zverejňovanie upravené aj v prípade zápisu do verejných registrov týkajúcich sa vlastníckych práv a obdobných práv. Príkladom toho je kataster nehnuteľností či obchodný register.

¹¹ MARGREET, B. B. – WESSELS, B. The Dominance of Main Insolvency Proceedings under the EU Regulation, s. 20.

¹² VEDER, M. Cross-border Insolvency Proceedings and Security rights. Kluwer Legal Publishers, 2004, s. 468–472.

¹³ ADAM, J. Evropské úpadkové právo. In: Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 360–363.

1.4 Veritelia a vedľajšie úpadkové konania

Vedľajšie úpadkové konanie je možné zahájiť v inom členskom štáte, než je štát hlavného záujmu dlžníka (COMI)¹⁴, a to aj bez toho, aby bol skúmaný dlžníkov úpadok.¹⁵ Je to možné v prípade ak už je zahájené hlavné konanie v štáte hlavného záujmu dlžníka, ale len spôsobom uvedeným v prílohe B nariadenia a v prípade, že sa na tomto území nachádza prevádzka dlžníka. Jeho účinky sa však, tak ako už bolo uvedené, vzťahujú len na majetok dlžníka v štáte, v ktorom má svoju prevádzku. Z tohto dôvodu si zachováva určitú samostatnosť na hlavnom konaní, samozrejme s nutnosťou značnej spolupráce a informovanosti.¹⁶

Vedľajšie konanie je zahajované predovšetkým z dôvodu lepšej ochrany menších veriteľov, pre ktorých by mohlo byť značne problematické uplatňovať svoje pohľadávky v štáte hlavného konania. To vyplýva aj zo zásad, ktoré ovládajú vedľajšie konanie. Jedná sa o tieto zásady: výlučný teritoriálny dopad, zahrňuje výlučne majetok na území tohto štátu, jedná sa o samostatné konanie, k majetku nachádzajúcemu sa na jeho území má prednosť pred hlavným konaním, môžu byť prevádzané len spôsobom uvedeným v prílohe B nariadenia. Pri určení rozhodného práva môžu vzniknúť interpretačné problémy pri článku 28 nariadenia, ale vzhľadom k samostatnosti a oddelenosti od hlavného konania, je možné jasne povedať, že právom rozhodným je právo štátu zahájenia sekundárneho – vedľajšieho insolvenčného konania. Zaujímavým sa tiež javí okruh osôb, ktoré môžu podať návrh na zahájenie vedľajšieho insolvenčného konania. Vedľa osôb k tomuto oprávnených podľa práva členského štátu, sa jedná tiež o insolvenčného správcu hlavného konania.

Za najdôležitejšie ustanovenie týkajúce sa vedľajšieho konania by sa dalo považovať ustanovenie článku 31 nariadenia, ktoré upravuje nutnosť vzájomnej spolupráce a udeľovania si informácií medzi insolvenčným súdom a správcami hlavného a vedľajšieho konania. Tento článok vytvára dôležité spojenie medzi týmito dvomi konaniami. Tu sa európska insolvenčná úprava inšpirovala nemec-kou. Dôležité z toho dôvodu je, že určujúca pri ich rýchlosti, je jasnosť, priehľadnosť a koordinácia. Podľa nášho názoru, je ale týmto hlavne chránený záujem veriteľov, aby nedošlo k ich prípadnému poškodeniu z dôvodu nedostatočných informácií o insolvenčnom konaní. Na záver tejto časti by som rád zdôraznil ešte ďalšie významné prepojenie hlavného a vedľajšieho insolvenčného konania.¹⁷ Ak

¹⁴ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa. Mnichov: C.H.Beck, 2010, §2, s. 38–41.

¹⁵ WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Saflii, Legal Information Institute, 2008, s. 5–9.

¹⁶ RAJAK, H. The Inter-Relationship Between Main and Secondary Bankruptcies. International Insolvency Institute, s. 21.

¹⁷ MARGREET, B. B. – WESSELS, B. The Dominance of Main Insolvency Proceedings under the EU Regulation, s. 20.

sú vo vedľajšom konaní plne z majetkovej podstaty uspokojené uznané prihlášky pohľadávok, prevedie správca vedľajšieho konania zvyšok majetkovej podstaty do majetkovej podstaty hlavného konania.¹⁸

Podľa článku 32 nariadenia môže byť veriteľom každý, prípadné obmedzenie môže byť spôsobené len domácou úpravou o druhu možných veriteľov. Veriteľom prináleží sloboda prihlásiť svoju pohľadávku v hlavnom alebo vedľajšom neuzatvorenom konaní, alebo dokonca v oboch konaniach. Podobne ako v Nemecku. Následne už je tu možnosť insolvenčných správcov, aby prihlásili pohľadávku do iného konania, pokiaľ je to pre veriteľov výhodnejšie. Veriteľ to však nesmie odmietnuť. Tento princíp tak posilňuje nutnú spoluprácu jednotlivých správcov.

Nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 prináša v článku 39 generálne obmedzenie na všetky typy konaní, a to právo prihlásiť pohľadávku podľa článku 39 nariadenia len osobám s úzkym vzťahom k niektorému členskému štátu. Určenému podľa sídla alebo hlavného miesta záujmov. Zavádza sa tak forma prihlášky, ktorá musí byť vždy písomná. Nariadenie tiež stanovuje nutný obsah prihlášky a jej jazyk. Zahájením insolvenčného konania v niektorom členskom štáte, vzniká insolvenčnému súdu alebo správcovi povinnosť informovať o tomto stave všetkých známych veriteľov, ktorí majú úzky vzťah k niektorej členskej krajine. V tomto oznámení ich zároveň informujú aj o následnom postupe a jeho lehotách.¹⁹

2. Insolvenčné konanie a rozhodnutia ESD

2.1 Eurofood IFSC Ltd

Ukázkou aplikácie európskeho insolvenčného práva v súdnej praxi je prípad Eurofood z mája 2006, keď ESD vydal svoje dlho očakávané rozhodnutie viažuce sa k interpretácii COMI (center of the main interests) dlžníka. COMI je kľúčovým kritériom pri určení medzinárodnej príslušnosti pri insolvenčnom konaní s cezhraničným aspektom. Eurofood IFSC Ltd bola v Írsku registrovaná akciová spoločnosť so sídlom v Dubline. Táto írsky spoločnosť bola ale 100 percentná dcérska spoločnosť talianskej spoločnosti Parmalat SpA. Cieľom Parmalatu bola finančná a daňová optimalizácia. V decembri 2003 začalo veľké insolvenčné

¹⁸ KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C. F. Müller, Mnichov, 2011, s. 2061–2068.

¹⁹ RAJAK, H. The Inter-Relationship Between Main and Secondary Bankruptcies. International Insolvency Institute, s. 20–23.

konanie proti Parmalatovi so súhlasom talianskeho ministra pre výrobné aktivity, ktorý vymenoval pána Bondiho ako zvláštneho správcu pre Parmalat.²⁰

V januári 2004 iniciovala Bank of America začiatok insolvenčného konania voči írskemu Eurofood, ktorý sa tiež dostal do insolvenčného konania. Írsky High Court vymenoval dočasnú správcu nad majetkovou podstatou Eurofoodu. Vo februári ale taliansky súd rozhodol, že taliansky správca Bondi má plnú právomoc aj nad írskym Eurofoodom, pretože COMI Eurofoodu bolo podľa talianskej interpretácie nariadenia Rady EÚ práve v Taliansku. Írsky High Court v Dubline ale s názorom a rozhodnutím parížskeho súdu nesúhlasil a považoval za COMI Eurofoodu práve Írsko. Teda považoval írské insolvenčné konanie za hlavné insolvenčné konanie v zmysle nariadenia Rady EÚ. Taliansky správca konkurznej podstaty Bondi sa obrátil na Najvyšší súd Írska, aby vo veci rozhodol. Najvyšší súd Írska situáciu vyriešil predbežnou otázkou k ESD.

Príklad Eurofoodu je tradičným príkladom problémov COMI a medzinárodnej príslušnosti pri realizácii európskeho insolvenčného práva. ESD v máji 2006 odpovedal na predbežnú otázku v prospech írskemu konkurznému správcu. ESD publikovalo toto rozhodnutie ako Case C-341/04. ESD v tomto rozhodnutí objasňuje dopad COMI na cezhraničné insolvenčné konania. ESD sa riadi najmä článkom 3 nariadenia Rady EÚ č. 1346/2000. Pokiaľ materská a dcérska spoločnosť sú registrované a inkorporované v dvoch odlišných členských krajinách EÚ, je potrebné posudzovať obchodné aktivity a mieru vplyvu matky na dcérsku spoločnosť.

Platí základný predpoklad, že COMI dcérskej spoločnosti je v krajine, kde je registrovaná. Tento predpoklad je možné vyvrátiť, keď spoločnosť v krajine registrácie nepodniká a nevyvíja obchodnú činnosť. Možnosť kontroly materskou spoločnosťou je pre prehodnotenie tohto predpokladu nedostatočná.²² Nariadenie Rady si kladie za cieľ chrániť veriteľov a predpoklad registrácie sídla je možné vyvrátiť, ale len faktormi, ktoré sú objektívne a overiteľné tretími stranami. ESD rozlišuje dva typy spoločností:²³

1. P.O. Box spoločnosti a schránkové firmy – u nich je jednoduché vyvrátiť predpoklad registračného sídla.
2. Spoločnosti vyvíjajúce podnikateľskú činnosť – v ich prípade môžeme COMI zmeniť pokiaľ to náležite doložíme. Neviditeľná koncernová

²⁰ WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Saflii, Legal Information Institute, 2008, s. 13–16.

²¹ WESSELS, B. Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings? International Insolvency Institute, 2008, s. 7.

²² GALEN, G. The European Insolvency Regulation and Group of Companies. INSOL Europe Annual Congress, 2003.

²³ WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Saflii, Legal Information Institute, 2008, s. 15–16.

kontrola a rozhodujúci vplyv je nedostatočným dôvodom. A to bol aj príklad Parmalatu.

V prípade C-341/04 ESD priniesol aj ďalšie interpretačné rozhodnutie. Rozhodnutie súdu, ktorý vedie hlavné insolvenčné konanie musí byť uznané vo všetkých ostatných krajinách, najmä tých, kde prebieha sekundárne insolvenčné konanie. Teda rozhodnutia High Court mali byť uznané v Taliansku bez dodatočného uznávania talianskym súdom.²⁴ Táto interpretácia je ale dodatková, častým problémom je práve neochota a nejednotnosť v určovaní samotného COMI. S uznávaním rozhodnutí zahraničných insolvenčných súdov mali problém aj nemecké súdy.²⁵

2.2 Susanne Staubitz-Schreiber

Druhým zaujímavým príkladom rozhodnutia ESD je prípad Susanne Staubitz-Schreiber z roku 2006. Tento prípad je plnohodnotnou ukážkou aplikácie nariadenia Rady EÚ pri určovaní COMI u fyzických osôb ako Case C-01/04. ESD pri preskúvaní predbežnej otázky sleduje zmysel nariadenia Rady, jej preambulu, ekonomické a racionálne dopady aplikácia tohto nariadenia. Prípad C-01/04 môžeme označiť ako prelomový z hľadiska interpretácia aj COMI. V tomto prípade sa nemecká občianka a podnikateľka Susanne Staubitz-Schreiber dostala do insolvencie ako živnostníčka. V decembri 2001 požiadala o začatie insolvenčného konania na súde vo Wuppertale. Následne sa v roku 2002 presťahovala do Španielska. Po jej presťahovaní wuppertalský súd rozhodol, že nemôže začať insolvenčné konanie, pretože COMI žiadateľky už nebolo v Nemecku a v Nemecku nemala ani žiadny majetok využiteľný ku konkurzu. Nemecký súd argumentoval článkom 3 nariadenia o COMI, ktoré sa presunulo do Španielska.²⁶

Žiadateľka sa s rozhodnutím nezmierila a odvolala sa k nemeckému Federálnemu súdu (Bundesgerichtshof). Argumentovala tým, že o začatie insolvenčného konania žiadala ako podnikateľka a obyvateľka Nemecka a jej súčasné COMI s pôvodnou insolvenciou nesúvisí priamo. Bundesgerichtshof sa obrátil na ESD s predbežnou otázkou. ESD dal za pravdu Susanne Staubitz-Schreiber a argumentoval nariadením, jeho preambulou a cieľmi nariadenia. ESD potvrdil, že podobnú situáciu nariadenie priamo nerieši, a nerieši ju ani článok 3, ktorým argumentoval wuppertalský súd. Účelom nariadenia je hospodárnosť konania,

²⁴ MARGREET, B. B. – WESSELS, B. The Dominance of Main Insolvency Proceedings under the EU Regulation, s. 20.

²⁵ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa. Mníchov: C. H. Beck, 2010, §2, s. 18–22.

²⁶ WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Saflii, Legal Information Institute, 2008, s. 16–18.

a podobné presuny COMI a miesta hlavného insolvenčného konania sú drahé a zbytočne ekonomicky náročné.²⁷ ESD argumentuje tým, že podobné presuny COMI neboli cieľom nariadenia, pretože nebolo záujmom nariadenia, aby si úpadca menil a vyberal voľne COMI, ktorá mu aktuálne najviac vyhovuje a ktorá je pre neho v danej situácii najlepšia. Preambula nariadenia je proti účelovým prevodom COMI a dodatočnému zlepšovaniu právneho postavenia dlžníka.

ESD konštatuje, že cezhraničná spolupráca a medzinárodná príslušnosť pri insolvenčnom konaní s cezhraničným aspektom by mali minimalizovať náklady a riziká veriteľov. Uvedený presun COMI do Španielska by toho príkladom nebol. ESD potvrdil, že hlavné insolvenčné konanie pokračuje v krajine, kde začalo a to aj napriek presťahovaniu dlžníka či presunu jeho sídla. Podstatný je začiatok konania a jeho COMI.

Tento prípad je zaujímavý aj pre svoju argumentačnú hodnotu, keď ESD argumentuje cieľmi a záujmami nariadenia a Rady EÚ. ESD kladie dôraz na záujmy veriteľov podobne ako v prípade Eurofood. ESD a celková úprava európskeho insolvenčného práva je zameraná na hospodárnosť, rýchlosť a uspokojenie veriteľov.²⁸

3. Konkurzné konanie v Nemecku a jeho cezhraničný aspekt

3.1 Ciele, podmienky začatia a účastníci insolvenčného konania v Nemecku

V nemeckom insolvenčnom práve je dominantným predpisom konkurzný poriadok = Insolvenzordnung. Insolvenzordnung pracuje len s jednotným konkurzným konaním. Cieľom je rovnomernosť uspokojenia veriteľov dlžníka (§1). Konkurz je možné realizovať štandardnou cestou – teda správou, speňažením a rozdelením majetkovej podstaty, alebo aj reštrukturalizačnou cestou. V prípade reštrukturalizácie môžu účastníci v medziach reštrukturalizačného plánu prijímať rôzne úpravy vedúce k zachovaniu fungovania podniku dlžníka. Nemecká právna úprava ovplyvnila európsku úpravu a najmä tvorbu nariadenia Rady EÚ.

Nemecké právo ponúka okrem predchádzajúcich možností pre fyzické osoby aj fresh-start možnosť obnovy ich obchodnej činnosti. Fresh-starty sa v Nemecku realizujú formou oddĺženia a odpustenia zostávajúceho dlhu.

Konkurzné konanie je možné vyhlásiť na celý majetok právnickej či fyzickej osoby, a to aj keď nie je táto osoba podnikateľom. Hovoríme v tomto prípade o spotrebiteľovi. Pri iniciácii konkurzu je potreba, aby dlžník alebo veriteľ poda-

²⁷ KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 2037–2042.

²⁸ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa. Mníchov: C.H.Beck, 2010, §2, s. 50–60.

li žiadosť na jeho začiatok. Štátne nemecké orgány nemajú oprávnenie podávať žiadosti. Kapitálové nemecké spoločnosti majú povinnosť pri úpadku podať túto žiadosť na začatie konkurzného konania. Pokiaľ túto zákonom stanovenú povinnosť účastníci nesplnia, prichádza na radu nárok na odškodnenie veriteľov. Niektoré prípady môžu viesť až k trestnému stíhaniu povinných osôb.

Dôvody pre vyhlásenie konkurzu v Nemecku sú podobné ako v ČR, teda predĺženie alebo platobná neschopnosť. Insolvenzordnung nám ich vymedzuje v §17 a §18. Je potrebné analyzovať dlžníka a možnosti zachovania prevádzky jeho podniku, pokiaľ by veriteľom priniesla vyššiu výťažnosť.²⁹ Nemecké právo ponúka ochranu dlžníckych spoločností pri unáhlenom podávaní žiadostí či žiadostí zameraných na poškodenie dlžníka. Veritelia teda musia pri svojom návrhu potvrdiť existenciu dôvodu na vyhlásenie konkurzného konania a vlastníctvo predmetnej pohľadávky. Nemecké právo pozná aj nepatrný konkurz. Majetková podstata dlžníka musí zabezpečiť úhradu nákladov konania. Inak podľa §26/1 dôjde k zamietnutiu žiadosti na začatie konkurzného konania. Po vydaní rozhodnutia o vyhlásení konkurzu nad dlžníkom, dochádza k zverejneniu tejto informácie v on-line databáze.

3.2 Účastníci a dôsledky konkurzu

Konkurzný súd – sleduje konanie a kontroluje jeho zákonnosť a správnosť, sprostredkovateľ a zmierovateľ strán, kľúčové rozhodnutia v otvorenej forme konkurzného konania – speňažovanie, likvidácie, ozdravenia a reštrukturalizačné plány prenecháva veriteľom. Má dôležitú pozíciu na začiatku konkurzného konania³⁰, vydáva rozhodnutia o vyhlásení konkurzného konania, o vyhlásení predbežného opatrenia či vymenovaní správcu konkurznej podstaty. Súd kontroluje správcu a jeho konanie z právneho pohľadu.³¹

Správca konkurznej podstaty – spravuje majetok dlžníka a disponuje ním. Jedná sa najmä o advokátov, audítorov či daňových poradcov. Očisťuje majetok dlžníka od vecí, ktoré úpadcovi neprináležia. Kontroluje, opatruje a zhromažďuje majetkovú podstatu dlžníka – §35 Insolvenzordnung. Nemecký správca vypláca mzdy zamestnancom úpadcu, rozhoduje o otvorených obchodných vzťahoch (§103), spisuje majetok dlžníka, speňažuje majetkovú podstatu (§159) a pripravuje rozvrh tržieb z predaja tejto podstaty (§187). Vidíme, že jeho pozícia je podobná ako v Českej republike.³²

²⁹ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa 2. Mníchov: C. H. Beck, 2010, s. 49–50.

³⁰ BREITLING, W. Grundzüge des Konkursrechts und Konkursverfahrens. Stuttgart: Kohlhammer, 1908, s. 98–104.

³¹ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa 2. Mníchov: C. H. Beck, 2010, s. 42.

³² KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 442–445.

Výbor veriteľov – centrálny veriteľský dozorný orgán (podobný ako dozorná rada v prípade kapitálových spoločností), o jeho zložení rozhoduje schôdza.

Schôdza veriteľov – základný samosprávny veriteľský orgán, vedie a zvoľáva ju súd (§74–76), potrebná je súčtová väčšina, rozhoduje o možnostiach speňaženia majetkovej podstaty. Oba tieto veriteľské orgány majú značný vplyv pri zmenách správcu (§57), jeho kontrole (§66 + 79) či pri súčinnosti pri príprave a implementácii reštrukturalizácie (§231–248).

Dlžník (úpadca) – držiteľ majetkovej podstaty (§38–39), ručí svojich majetkom, je účastník konania a má svoje oznamovacie povinnosti a nutné súčinnosť pri realizácii ozdravenia či speňažovaní majetkovej podstaty, môže voči priebehu konania podávať okamžité sťažnosti, ktoré ale nemajú odkladný účinok (§270–272).

Dňom vyhlásenia konkurzného konania prechádza úpadcovo právo na disponovanie s majetkom, majetkovou podstatou na konkurzného správcu (§80). Jedná sa o majetok v okamžik vyhlásenia konania a tiež majetok získaný v jeho priebehu. Samozrejme okrem majetku potrebného na udržateľné živobytie. Konkurný správca je povinný čo najskôr prevziať majetkovú podstatu, podliehajúcu konkurznému konaniu.³³

Správca konkurznej podstaty zostavuje súpis majetku, zoznam veriteľov a ich pohľadávok a vyčísluje hodnotu majetkových predmetov patriacich do majetkovej podstaty, porovnáva ich so záväzkami úpadcu (§153). Vidíme, že táto nemecká právna úprava je podobná európskej.

3.3 Postavenie veriteľov a prieskumné konanie

Tak ako v českej právnej úprave, tak aj v nemeckom insolvenčnom zákone, sa veritelia združujú v zhromaždení – na schôdzi veriteľov.³⁴ V Nemecku sa tiež vytvára veriteľský výbor. Ten je volený schôdzou veriteľov zo svojich členov tak, aby zastupoval všetky druhy veriteľov. Medzi hlavné úlohy veriteľských orgánov v Nemecku patrí voľba spôsobu realizácie insolvenčného konania, spôsob dražby, kontrola insolvenčného správcu.³⁵

Súd už v rozhodnutí o zahájení konania stanoví dva termíny prieskumného konania. V prvom konaní, nemecky Berichtstermin podľa §156 Insolvenzordnung, rozhoduje schôdza veriteľov o ďalšom priebehu insolvenčného konania na základe správ, ktoré predkladá insolvenčný správca o stave majetku dlžníka, prípadne o stave podniku a možnostiach jeho ďalšej prevádzky. V Českej republike

³³ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa 2. Mníchov: C. H. Beck, 2010, s. 53–62.

³⁴ KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 449–456.

³⁵ ADAM, J. Evropské úpadkové právo. Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 366–369.

by sa tento termín dal pre svoju funkciu nazvať prvá schôdza veriteľov. V priebehu druhého konania, nemecky Prüfungstermin podľa §176 Insolvenzordnung, sú preskúmané schôdzou veriteľov prihlásené pohľadávky čo do ich dôvodu a výšky.³⁶ A to na základe prehľadu, nemecky Tabelle podľa §175 Insolvenzordnung, ktorý zostavil insolvenčný správca podľa prihlásených pohľadávok. Na základe tohto jednaní môže byť pohľadávka popretá veriteľom alebo insolvenčným správcom. V takom prípade musí veriteľ alebo dlžník existenciu pohľadávky dokázať určovacou žalobou.³⁷

3.4 Porovnanie riešenia konkurzu a insolvencie v Nemecku a v ČR

Pri svojom porovnávaní nemeckej a českej úpravy insolvenčných zákonov, sme dospeli k názoru, že obe úpravy sú si veľmi podobné. Obe sa pochopiteľne snažia čo najefektívnejšie vyriešiť úpadok dlžníka. Oba zákony tiež vychádzajú zo zásady pomerného uspokojenia veriteľov a zároveň umožňujú niekoľko možných spôsobov riešenia úpadku, ale napriek tomu obsahujú hneď niekoľko špecifik.

Nemecká úprava, rovnako ako česká, dáva priestor pre uplatnenie iných spôsobov riešenia úpadku, ale samozrejme tento návrh na odlišné riešenie musí byť podaný už pri podávaní návrhu na zahájenie insolvenčného konania. V prípade neúspechu zvláštného konania je zahájené klasické konkurzné konanie. Procesný postup insolvenčného konania je až na nepatrné odchýlky zhodný s úpravou českého insolvenčného zákona. Konanie je vždy zahájené na návrh, ktorým je navrhnutý aj možný typ riešenia úpadku, následne rozhoduje insolvenčný súd o zahájení konania, v rámci prvej schôdzy veriteľov môže byť rozhodnuté, že sa insolvenčné konanie bude uberať cestou konkurzného alebo prípadne reorganizačného konania. Následne dochádza insolvenčným správcom ku zhromaždeniu zoznamu majetkov a veriteľov a samozrejme ku speňaženiu majetkovej podstaty. Po speňažení majetkovej podstaty je zostavený rozvrh na základe ktorého sa určí, aké čiastky budú veriteľom vyplatené. Rozdelením výťažku je konkurzné konanie ukončené.

Veľkú odchýlku nemeckého zákona vidím ale v definícii úpadku. Na pojednávanie dlžníkovej situácie postačuje, keď je návrh založený na pohľadávke jedného veriteľa, nie je tu nutnosť veľkého počtu veriteľov, čo v podstate popiera už samotnú definíciu českého konkurzného konania. Veriteľ vo svojom návrhu je nútený obhájiť len to, že existuje dôvod zahájenia konania a že splatná pohľadávka je jeho vlastníctvom, toto vymedzenie je voči našej právnej úprave značne zjednodušené. Ďalej je česká právna úprava prepracovanejšia najmä v prípade

³⁶ KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 478–485.

³⁷ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa 2. Mníchov: C. H. Beck, 2010, s. 73–75.

definovania platobnej neschopnosti. Nemecká úprava v skratke hovorí, že dlžník je v platobnej neschopnosti, ak už nie je schopný plniť svoje splatné záväzky a jedinou určujúcou podmienkou je tu predpoklad, že dlžník zastavil svoje platby. Český insolvenčný zákon vymedzuje pre platobnú neschopnosť v §3 insolvenčného zákona viacero určujúcich obmedzení. Pre úpravu tohto inštitútu mi toto vymedzenie podmienok príde ako vhodnejšie riešenie. Znamená to, že nemôže byť insolvenca zahajovaná ak tu je iba jeden veriteľ. Zároveň pri neschopnosti platiť určuje česká úprava aj rozhodný časový prvok. Zamedzuje sa tým svojvoľnému podávaniu návrhov na zahájenie insolvenčného konania aj pri existencii čo i len domnienky platobnej neschopnosti.

Veľkú výhodu nemeckého insolvenčného zákona vidím v odlišnom vymedzení právomocí insolvenčného súdu, insolvenčného správcu a veriteľov. Je tu značne obmedzená právomoc súdu a jeho rozhodovacia činnosť je prevedená predovšetkým veriteľom – schôdzi veriteľov, či veriteľskému výboru. Aj keď český insolvenčný zákon prišiel s viacerými podobnými ustanoveniami, tieto nedosahujú obmedzení rozhodovania súdu takého rozsahu, ako je to v nemeckej právnej úprave.³⁸

Insolvenčný súd tu má skôr než rozhodovacie funkcie, funkcie dozoru a kontroly. Najviac sa ale realizuje v rámci zahájenia a ukončenia konania.³⁹ Schôdza veriteľov sa dá vďaka týmto právomociam nazývať ústredným orgán samosprávy veriteľov, a vykonáva väčšinu rozhodnutí ako aj rozhodnutie o tom, či bude vytvorený výbor veriteľov, ktorý plní funkciu skôr dozornú. Pre úplnosť dodávam, že rovnako ako nemecká tak i česká insolvenčná úprava upustila od delenia veriteľov do tried.⁴⁰

Zaistení veritelia sú obmedzení percentným obmedzením, ale ich zaistená pohľadávka je vyplatená celkom z majetku, ktorý slúžil ako zaistenie pohľadávky. Zaujímavou možnosťou insolvenčného súdu, ktorú by česká právna úprava mohla tiež zväziť, je možnosť prikázať dlžníkovi, aby sa dostavil k súdu a podal podstatné informácie, pokiaľ tak neučiní, môže byť aj predvolaný a dokonca môže byť dlžník podľa §98 Insolvenzordnung vzatý do väzby ak neplní povinnosti zákonom stanovené. A to je aj prípad, keď odmieta podať informácie, čiže neposkytuje nutnú súčinnosť. V Nemecku je stanovená aj možnosť Postsperre podľa §99 Insolvenzordnung, teda povinnosti poštovného úradu doručiť insolvenčnému správcovi celú korešpondenciu, ktorá je adresovaná úpadcom. Podľa nášho názoru, by tieto možnosti mali byť českým právnym poriadkom prevzaté.

³⁸ LANDA, M. *Ekonomika insolvenčního řízení*. 1. vydanie, Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 421.

³⁹ RAJAK, H. *The Inter-Relationship Between Main and Secondary Bankruptcies*. International Insolvency Institute, s. 21.

⁴⁰ WESSELS, B. *Realisation of the EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands*. European Business Law Review, 2004, s. 5–7.

Veľa konkurzných konaní trpí značnými prieťahmi len z dôvodu, že dlžník odmieta spolupracovať s insolvenčným súdom a insolvenčným správcom.⁴¹ Insolvenčný súd síce môže použiť donucovacie prostriedky podľa občianskeho súdneho poriadku. Podľa starého trestného zákona číslo 140/1961 Sb. bola možnosť podať trestné oznámenie podľa §126. K tejto možnosti pre svoju zdĺhavosť a neúčinnosť siahali insolvenční správcovia len veľmi zriedkavo a neradi. Súčasný trestný zákon definuje pojmy insolvenčné konanie a insolvenčný správca v §128. Súčasná platná právna úprava skutkovej podstaty trestného činu – podvodov v insolvenčnom konaní v ČR je definovaná v §226 trestného zákonníku. Aj nemecký trestný zákon – Strafgesetzbuch (StGB) v §283–283d pozná úpadkové trestné činy alebo aj trestné činy v oblasti insolvencie.

Záverom zhrniem, že obe úpravy insolvenčného zákona sú si v mnohom podobné, i keď musím uznať, že nemecká úprava insolvencie sa mi javí v mnohých ohľadoch vyzretejšia a komplexnejšia. Nemecká úprava plne rešpektuje zásadu pomerného uspokojenia a množstvo spôsobov riešenia úpadku, zároveň tiež vkladá veriteľom do rúk väčšiu možnosť nakladania s obsahom konania a zároveň dáva súdu lepšie možnosti nakladania s dlžníkom, ktorý odmieta v konaní spolupracovať.⁴²

3.5 Cezhraničné aspekty insolvencie v Nemecku

Genéza nemeckého insolvenčného práva bola spojená s vývojom európskeho insolvenčného práva. V súčasnej dobe v Nemecku platia dva základné právne predpisy, už skôr spomenutý „Insolvenzordnung“ a tiež jeho uvádzací predpis „Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung – EIns“. Tieto dva právne predpisy nahradili staršie zákony a nariadenia a tiež rozdielne úpravy medzi SRN a NDR. Oba predpisy sa vyrovnali s prijatím nariadenia Rady EÚ č. 1346/2000.⁴³ Myšlienky obsiahnuté v tomto nariadení nemecké právo obsahovalo už skôr, formálne bolo nariadenie zaradené do nemeckého konkurzného práva v §102 EIns. Najväčšie problémy malo Nemecko s aplikovaním recipročného uznávania rozhodnutí a výkonom súdnych rozhodnutí na území iných krajín. Nemecké právo sa vzťahovalo aj na banky a poisťovne, čo bol ďalší rozdiel oproti nariadeniu Rady EÚ.⁴⁴

⁴¹ KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C. F. Müller, Mníchov, 2011, s. 2–5.

⁴² WESSELS, B. Realisation of the EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands. European Business Law Review, 2004, s. 7.

⁴³ WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Safflii, Legal Information Institute, 2008, s. 5–8.

⁴⁴ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa 2. Mníchov: C. H. Beck, 2010, s. 10–18.

Nemecký federálny súd (Bundesgerichtshof) v roku 1985 prehlásil, že zahraničné insolvenčné konania majú len teritoriálny efekt a nemecké insolvenčné konanie má univerzálny efekt. Výsledkom tohto rozhodnutia súdu bolo neuznávania zahraničných insolvenčných príkazov až do rozhodnutia príslušného nemeckého súdu. Federálny súd postupne toto svoje rozhodnutie z roku 1985 prehodnotil, ale s určitými obmedzeniami. Cieľom bolo dosiahnuť rovnaké zaobchádzanie so všetkými veriteľmi a koniec diskriminácie zahraničných veriteľov. Insolvenzordnung v §343 stanovil priamu aplikáciu zahraničných rozhodnutí v insolvenčných veciach na území Nemecka. Federálny súd ale požadoval splnenie troch podmienok:

- insolvenčné rozhodnutie či príkaz musia byť vykonané v súlade s platným právom štátu veriteľa;
- zahraničný konkurzný správca musí byť oprávnený na základe práva úpadcu spravovať jeho majetok a disponovať ním;
- na základe práva riadiaceho hlavného insolvenčného konania, rozhodnutie a príkaz musia mať dopad na všetky úpadcove aktíva, kdekoľvek sa nachádzajú.

Aj toto vymedzenie podľa §343 je limitované len na prípade, keď zahraničná právna úprava definuje úpadok podobne ako nemecká, súd ktorý začal toto insolvenčné konanie má jurisdikciu nad úpadcom podľa medzinárodných insolvenčných predpisov a uznanie zahraničného súdneho rozhodnutia nevedie v výsledkom nezhodným s princípmi, na ktorých nemecké právo stojí. Pokiaľ sú všetky tieto podmienky splnené, zahraničné rozhodnutie či príkaz v insolvenčnom konaní sú automaticky uznané ako vnútroštátne. Bez potreby ďalších formalít. Vďaka tomuto uznaniu, sú všetky podstatné procedurálne otázky určené medzinárodným (cezhraničným) insolvenčným právom. Pomocným nám je nariadenie Rady EÚ.

Kľúčovým dôsledkom zmeny súdnej praxe v Nemecku je fakt, že zahraničný konkurzný správca môže spravovať, spisovať a predávať aktíva úpadcu, ktoré sa nachádzajú na území Nemecka. To je veľký posun oproti roku 1985. Samozrejme s dodatočným procesným súhlasom nemeckého súdu.⁴⁵

Občianske spory a žaloby individuálnych veriteľov sú riešené až po skončení insolvenčného konania. V ich prípade automatické uznanie cezhraničných insolvenčných príkazov automaticky neznamená vynútiteľnosť týchto príkazov v Nemecku. Súd rozhodujúci o tejto vynútiteľnosti je stále potrebný. Až keď tento súd osvedčí účinnosť cezhraničného rozhodnutia, zahraničný konkurzný správca môže vykonávať úkony v týchto veciach na nemeckom území. Nemecký súd neuvoľní zahraničnému správcovi výkon jeho funkcie na nemeckom území pokiaľ súd, ktorý vydal rozhodnutie nemá žiadnu právomoc v Nemecku podľa nemeck-

⁴⁵ KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa. Mníchov: C. H. Beck, 2010, §3, s. 1–9.

kého alebo medzinárodného insolvenčného práva alebo pokiaľ toto zahraničné rozhodnutie narúša princípy, o ktoré sa nemecké právo opiera.

Uznanie zahraničného a cezhraničného rozhodnutie v insolvenčnom konaní nebráni začatiu ďalšieho – sekundárneho insolvenčného konania v Nemecku. Konania, ktoré by bolo zamerané len na majetok úpadcu nachádzajúci sa v Nemecku. Pokiaľ voči úpadcovi začalo insolvenčné konanie v zahraničí, z dôvodu predĺženia či platobnej neschopnosti, nie je potrebné tieto skutočnosti dokazovať tiež v sekundárnom nemeckom insolvenčnom konaní. Platí tu nevyvrátiteľná domnienka splnenia nutných podmienok pre začatie insolvencie v Nemecku.

Aplikácia európskeho insolvenčného práva v Nemecku bola úzko spätá s prípravou nových predpisov ako Insolvenzordnung a EIns. Táto aplikácia stojí na nariadení Rady EÚ č. 1346/2000, ktoré pomohlo vyriešiť typické problémy.

Príkladom typických problémov bolo rozhodnutie Federálneho súdu (Bundesgerichtshof) v roku 2000. V tomto prípade sa nemecký veriteľ usiloval o vymożenie francúzskeho súdneho rozhodnutia v Nemecku. Dĺžníkom bol Nemec žijúci vo Francúzsku, ktorému francúzsky súd uznal oddĺženie a odpustenie zvyšku dlhu. Nemecký súd stanovil 4 podmienky pre uznanie francúzskeho rozhodnutia: porovnateľnosť insolvenčného konania v Nemecku a Francúzsku, kompetentnosť súdu, medzinárodné uznanie a súlad medzinárodných predpisov s nemeckým právom. Francúzske rozhodnutie bolo nakoniec uznané, ale systém bol komplikovaný. Práve nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 prinieslo jasnejšie pravidlá, predvídateľnosť a skončenie ad hoc prístupu.

Ďalším príkladom je rozhodnutie Zemského súdu v Mníchove v roku 2001. Zemský súd rozhodol, že nemecký veriteľ môže uplatniť svoj exekučný nárok na nemeckú vetvu poľskej spoločnosti v úpadku, aj napriek tomu, že v Poľsku prebiehalo insolvenčné konanie. V súčasnej dobe podobné problémy rieši hlavné a sekundárne insolvenčné konanie a ich vzájomné väzby.

Záver

Pri písaní príspevku sme vychádzali z troch kľúčových právnych predpisov:

- českého insolvenčného zákona;
- nemeckého Insolvenzordnungu (+ EIns);
- nariadenia Rady EÚ č. 1346/2000.

Insolvenčný zákon v Českej republike sa venuje aj úprave insolvenčného konania s európskym medzinárodným prvkom, pretože podľa povahy nariadenia Rady EÚ č. 1346/2000 je ním Česká republika priamo viazaná. Z tohto dôvodu boli do insolvenčného zákona zabudované upresňujúce ustanovenia v prípadoch voľnosti. Jedná sa o situácie, keď nariadenie dáva možnosť členským štátom upraviť si niektoré ustanovenia podrobnejšie, alebo keď štáty majú možnosť si vybrať z viacerých variant.

Týmto sa má zaistiť jednotnosť a plynulosť insolvenčných konaní s európskym medzinárodným prvkom, ktoré majú nejaký vzťah k nášmu územiu. Jedná sa predovšetkým o ustanovenia upravujúce vymedzenie európskeho medzinárodného prvku, tak ako už bolo vyššie uvedené a úpravu týkajúcu sa insolvenčného správcu, COMI a zverejňovania niektorých rozhodnutí.

Podľa českého insolvenčného zákona platí, že pri preukazovaní menovania insolvenčného správcu postačuje úradne overená kópia rozhodnutia o ustanovení a v prípade žiadosti je správca povinný predložiť aj úradne overený preklad tejto kópie. Významná je aj úprava zverejňovania niektorých rozhodnutí, insolvenčný zákon tak dáva povinnosť domácim insolvenčným súdom, v ktorých obvode má dlžník prevádzku, zverejniť vyhláškou na úradnej doske súdu a aj v insolvenčnom registri rozhodnutie o zahájení insolvenčného konania alebo rozhodnutie o ustanovení insolvenčného správcu, vydané voči tomuto dlžníkovi cudzím súdom členského štátu Európskej únie s výnimkou Dánska. Samozrejme bez toho, aby bolo voči tomuto dlžníkovi v Českej republike zahájené vedľajšie – sekundárne insolvenčné konanie. V súčasnej rozvinutej ekonomike a pri postupnej globalizácii sveta dostávajú tieto medzinárodné ustanovenia stále väčší význam než doposiaľ. Je preto nutné v našej spoločnosti zaistiť jednotnosť konania, aby si podnikateľ pri svojej medzinárodnej podnikateľskej činnosti mohol byť istý, že v prípade úpadku cudzieho subjektu bude mať nárok na uspokojenie svojich pohľadávok a nebude tak mať dôvod na obavy z obchodovania so zahraničím.⁴⁶

Odpoveď na našu výskumnú otázku, či je súčasná európska právna úprava cezhraničného insolvenčného konania a jej praktická realizácia dostatočná je kladná. Pri pohľade na COMI, nariadenie Rady EÚ a praktickú činnosť ESD vidíme komplexnosť právnej úpravy v EÚ.⁴⁷ ESD nám ukazuje postupný rozvoj interpretácie a praktickú realizáciu európskych insolvencií. V práci sa nám potvrdili všetky tri testované hypotézy:

1. Nemecký insolvenčný systém ponúka komplexné riešenie konkurzu.
– Nemecká právna úprava a prax sú na vysokej úrovni, a inšpirovali aj v práci analyzovanú európsku insolvenčnú právnu úpravu. Vývoj Insolvenzordnungu bol postupný a predchádzal aj nariadeniu Rady.
2. ESD pomáha realizovať nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000 v praxi.
– Potvrdenie tejto hypotézy sme videli na prípadoch Eurofood a Susanne Staubitz-Schreiber.
3. Česká právna úprava insolvenčnej činnosti sa inšpirovala nemeckou právnou úpravou. Vidíme to na podobnosti oboch úprav a ich vzájomných podobnostiach. Nemecké právo ale nebolo jediným zdrojom pri tvorbe českého insolvenčného zákona.

⁴⁶ LANDA, M. *Ekonomika insolvenčního řízení*. 1. vydanie, Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 425.

⁴⁷ KINDLER, P. *Handbuch Insolvenzrecht in Europa*. Mníchov: C. H. Beck, 2010, §2, s. 12–18.

Literatúra:

Monografia

- 1) BĚLOHLÁVEK, J. A. Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydanie Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1588. ISBN 978-80-7179-591-9.
- 2) BREITLING, W. Grundzüge des Konkursrechts und Konkursverfahrens. Stuttgart: Kohlhammer, 1908, s. 306.
- 3) FLETCHER, F. I. Insolvency in Private International Law. Oxford University Press, 2. vydanie, 2007, s. 139. ISBN: 9781408151457.
- 4) KINDLER, P. Handbuch Insolvenzrecht in Europa 1 + 2. Mnichov: C. H. Beck, 2010, str. 1400. ISBN 978-3-406-58264-6.
- 5) KNAPP, V. Teorie práva. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 247. ISBN 80-7179-028-1.
- 6) KOZÁK, J. – BUDÍN, P. – DADAM, A. – PACHL, L. Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady ES o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 928. ISBN 978-80-7179-595-7.
- 7) KREFT, G. Insolvenzordnung (Heidelberger Kommentar). C.F. Müller, Mnichov, 2011, s. 2457. ISBN 978-3811436527.
- 8) LANDA, M. Ekonomika insolvenčního řízení. 1. vydanie, Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 425. ISBN 978-80-7418-031-6.
- 9) McBRYDE, W.W. – FLESSNER, A. – KORTMANN, J. J. C. S. Principles of European Insolvency Law. Kluwer Law Publishers, 2003, s. 663. ISBN 978-904112391.6.
- 10) MOSS, G. – FLETCHER, I. F. – ISAACS, S. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A Commentary and Annotated Guide. Oxford University Press, 2002, s. 550. ISBN 978-0199251094.
- 11) VEDER, M. Cross-border Insolvency Proceedings and Security rights. Kluwer Legal Publishers, 2004, s. 468. ISBN 9013022251.
- 12) VIRGÓS, M. – CARCIMARTIN, F. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. Hague: Kluwer Law International, 2004, s. 256. ISBN 978-9041120892.

Časopisy a internetové zdroje

- 1) ADAM, J. Evropské úpadkové právo. In: Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 366–369.
- 2) GALEN, G. The European Insolvency Regulation and Group of Companies. INSOL Europe Annual Congress, 2003.

- 3) KHUMALO, S. International Response to the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency. Dostupný z www.iiiglobal.org.
- 4) MARGREET, B., B. – WESSELS, B. The Dominance of Main Insolvency Proceedings under the EU Regulation, s. 20. Dostupný z www.bobwessels.nl.
- 5) NOVOTNÁ, P. Judicial Cooperation in Cross-border Insolvency Cases, Masarykova univerzita v Brně, 2009. Dostupný z <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/mep/Novotna.pdf>.
- 6) RAJAK, H. The Inter-Relationship Between Main and Secondary Bankruptcies. International Insolvency Institute, s. 21.
- 7) WESSEL, B. Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. Saffii, Legal Information Institute, 2008, s. 36.
- 8) WESSELS, B. International Jurisdiction to open Insolvency Proceedings in Europe, in particular against (Group of) Companies. International Insolvency Institute, 2005. Dostupný z www.iiiglobal.org.
- 9) WESSELS, B. Moving House: Which Court Can Open Insolvency Proceedings? International Insolvency Institute, 2008, s. 7.
- 10) WESSELS, B. Realisation of the EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands. European Business Law Review, 2004, s. 7.

Právne predpisy

- 1) Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung – (EIns) z roku 1994.
- 2) Insolvenzordnung (InsO) – Co78 z roku 1994.
- 3) Nariadenie Rady EÚ č. 1346/2000.
- 4) Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a spôsoboch jeho řešení (insolvenční zákon).

Summary:

European and German insolvency law with focus on cross-border proceedings, COMI and international competence

The topic of this article is to outline the insolvency proceedings possibilities in the European Union and Germany and cross-border insolvency aspects. The main objective of this article is a focus on European, German, cross-border insolvency law and its practical bankruptcy implementation. We would like to point out that this article is based on the bibliography and internet sources valid to January 1st 2012.

Keywords:

Insolvency proceedings, bankruptcy, insolvency administrator, main bankruptcy proceedings, secondary bankruptcy proceedings